

Сабачая доля

Дзень быў надзвычай халодны. Вецер сыпаў снегам у вочы, залазіў пад вопратку, прадзьмуваў аж да касцей. Лепш вайна, чым такое надвор'е. З прывакзальнай гродзенскай крамы з касмічна непрыгожай назвай „Спутнік” выйшаў мужчына. Без шапкі, без пальчатак, расхрыстаны. Здаецца, ён не заўважаў настырных здэкаў надвор'я над людзьмі. З кішэні даволі саліднай, дарагой, але ўжо добра заношанай курткі тырчала толькі што купленая бутэлька гарэлкі. Позірк у мужчыны быў да болю сумны, патухлы, як у акаголіка, якому доктар-сваяк сказаў: „Будзеш піць — здохнеш!”.

Мужчына падышоў да прывакзальнага шапіка, купіў гарачую курыцу-грыль, адну аднаразовую шклянку і прысеў на лаўку непадалёк ад чыгуначнага вакзала.

— Як жыць далей?! — спытаў ён у самога сябе, наліў поўную шклянку гарэлкі і раздзёр пакет з курыцай. — Вось жа доля сабачая!

Ды не паспеў ён замоўкнуць, як з-пад лаўкі вылез худы галодны сабака. Выгляд у яго быў мала аптымістычнаейшы чым у чалавека. Трасучыся ад холаду, сабака з надзеяй глянуў у вочы чалавеку. Іх позіркі пера-

сякліся і абодва зразумелі — сам лёс звёў іх сёння, каб не дай Бог не загінулі ад распачы.

Чалавек узяў курыцу, сунуў яе цалком сабаку ў зубы, а сам, зморшчыўшыся, нібы ў шклянцы была серная кіслата, выпіў, нічым не закусваючы, гарэлку. Сабака зразумеў, што забіраць курыцу ніхто не будзе, адышоўся недзе трохі далей чым на метра паўтары і, павесялеўшы, стаў набіваць страўнік курацінай. А чалавек пасля трэцяга кілішка зноў загаварыў. Толькі на гэты раз з сабакам.

— Ну што, небарака, замерз? Шкада што ты не п'еш. Дапамагае. Ад усяго. І ад холаду таксама. Хоць гэта і не самая вялікая бяда — холад. Шкада, не ведаю як цябе клічуць. Мяне Міхась. Са Смаргоняў я. Ніколі не быў там? А дарма. Горад прыгожы. Прыезджай калі-небудзь. Эх, праблемы ў мяне, сабачка. Працую я кантрабандыстам. Ужо даўно. Як перастаў працаваць смаргонскі трактарны завод. Недзе ж трэба браць грошы. Напачатку цялячыя скуры ў Польшчу вазіў. Добра зарабляў. Ды раскусілі мяне мытнікі. Перайшоў на спірт. Таксама добра было. Ды вось нейкая паласа пайшла чорная. На літоўскай мяжы злавілі, усё забралі. Потым злавілі нашыя. Амаль усе грошы на штраф пайшлі. Вырашыў легальным бізнесам заняцца. Што, думаю, вечна мне цягацца і баяцца? Ці я сабака? Прабач, хвастаты. Заплаціў я за дазвол і ганяў машыны з-за мяжы. Падаткі плаціў. Але ў канцы года мне яшчэ нейкі падатак налічылі. Ды такі, што ў мяне вочы на лоб палезлі. Стаю, як скамянелы дыназаўр. Не магу ніяк уцяміць. Як гэта падатак можа быць у некалькі разоў большы не толькі за прыбытак, але і за ўсе ўкладзеныя ў справу грошы. Карацей кажучы — застаўся з нічым. А тут дзеці нечакана падраслі. Спінагрызы. Усё больш і больш патрабуюць. З сынам яшчэ не так складана. Ён кажа, каб купіў яму камп'ютэр і адчэпіцца ад мяне на паўгода. А з дзяўчатамі — бяда. Дзве ў мяне. На танцы хочуць

апануцца прыгожа. Жонка душыць як вяроўка на карку. Кажа, што іншыя дзеці ўсё маюць, а мае — дулю з макам. Вось і круціся як хочаш.

Чалавек наліў сабе яшчэ кілішак. Выпіў. Сабака ўважліва сачыў за кожным яго рухам. Здавалася, што ён разумее ўсё сказанае Міхасём. І нават больш. Усе праблемы гэтага кантрабандыста: і цяжар ягонай працы, і неўладкаванасць у жыцці, і страх за будучыню дзяцей. І нават жудасную метамарфозу таямнічага пераўтварэння некалі прыгожай мілай дзяўчынкі ў сённяшнюю сцярвозную бурклівую жонку Міхася. А калісьці тая, каб выйсці замуж за сённяшняга кантрабандыста, кінула нават вучобу ў Мінску, раўла горкімі слязамі што карова, у каханні прысяглася сем разоў на дзень. Не давала Міхасю праходу, аж пакуль не дамаглася свайго. Затое мае зараз чым папракаць. Маўляў, Міхась змарнаваў яе маладосць і мары. Як падмянілі ўсё адно.

— Не было ў мяне выйсця, — працягваў свой сумны аповед чалавек. — Вырасьці зноў нелегалышчынай зняцца. Пазычыў грошы ў добрых людзей і ў Польшчу з кантрабандай. Ды зноў не пашанцавала. Як кажуць — дзе тонка, там і рвецца. Спачатку злавiлі палякі. І прасіў я іх, і маліў, бяду сваю расказаў шчыра, як бацюшку на споведзі. Ды дзе там. Тавар забралі, ды яшчэ штраф далі. На рэшту, што засталася, купіў я ў Польшчы золата. Хоць штраф адраблю, думаю. Ды на нашай мяжы мытніца папалася — звер у спадніцы. Усё забрала. Я ёй пра свае праблемы расказваю, думаю, можа зразумее. А яна смяецца толькі. Кажа, што мае праблемы — гэта яе прэмія. Засудзілі мяне і ўсё забралі. Яшчэ мушу штраф плаціць ды пазыкі аддаваць. Як я ў Смаргоні прыеду? Што дзецям скажу?

Сабака, адчуўшы эмацыйны выбух, боль і роспач у голасе чалавека, кінуў есці і прытуліўся таму да ног. Чалавек хацеў пачасаць сабаку за вухам, але пачуў за плячамі афіцыйны тон міліцэйскага загаду.

— Што, п'ем у публічным месцы? — у адзін голас закрычалі, выскачыўшыя як чорт з балота два міліцыянты. — Грамадзянін, ідзіце з намі. Такое беспакarana вам з рук не зыдзе.

— Хлопцы, праблемы ў мяне... — хацеў пачаць зноў свой аповед Міхась.

— Нас вашыя праблемы не цікавяць, — перабіў яго міліцыянт. — А не хочаце ісці добраахвотна — пойдзеце пад прымусам.

Міліцыянты ў імгненне закруцілі Міхасю рукі. Сабака хацеў бараніць свайго карміцеля. Нават забрахаў. Але, як дастаў нагой па мордзе і дубінай па галаве, лёг ля недаедзенай курыцы і сумна сачыў, як людзі валакуць некуды па снезе свайго двухногага брата. Цяпер ужо сабака нічога не разумеў у паводзінах людзей. „Сабачая ў таго чалавека доля” — падумаў бы ён, каб сабакі маглі думаць. А можа і могуць? Хто іх, сабакаў, ведае.